

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
POBOČKA V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1967

BRNO 1968

FUND EINES MITTELALTERLICHEN TORES IN OPAVA IM JAHRE 1967

Im Dezember 1967 wurden die Erdarbeiten auf dem Platz des 1. Mai in Opava in Angriff genommen, mit denen die Erneuerung des südlichen Teils der im letzten Kriege vernichteten Bebauung begann. Beim Baggern kamen Schichten der mittelalterlichen Besiedlung der Stadt zutage, die besonders stark im Bereich, in den die Ostrožná-Gasse mündet, wie uns früher schon bekannt geworden ist, sind.

In der nordöstlichen Ecke des Bauplatzes, in den Schichten, die im Verlaufe des 13. und 14. Jhs. entstanden waren, gelang es uns, durch ein glückliches Zusammentreffen besonderer Umstände die Hälfte eines 2,82 m hohen und 1,25 m breiten Holztores freizulegen und zu heben. Es war aus dicken vertikalen Platten aus weichem Holz gefertigt, die so zusammengesetzt waren, daß die scharfe Kante der einen Platte genau auf die keilförmige tiefe Kehle in der benachbarten Platte abgestellt war. Oben, unten und in der Mitte waren waagerechte Binderplatten angebracht, die in der einen Hälfte (der oberen?) mit einer vierten, diagonal gestellten Platte verbunden waren. Diese Platten waren aus hartem Holz gefertigt. Das Tor war an Zapfen eingehängt und mit runden und vierkantigen Stiften fest verbunden. Nirgends kam Eisen in Verwendung.

Genau die Zeit zu bestimmen, der die Torhälfte entstammt, war nicht möglich. Ich nehme aber aufgrund der Fundumstände an, daß das Tor aus der Epoche vor den Hussitenkriegen stammt, demnach aus der Zeit vor dem Beginn des 15. Jhs. Nachdem das Tor gehoben worden war, zeigte sich die ursprüngliche Hofebene, die mit einer großen Menge von Holzspänen und anderen kleinen Holzabfällen bedeckt war und Eindruck starker Unordnung erweckte. Auf der Photographie, die unter äußerst ungünstigen Umständen aufgenommen werden mußte (Nebel, schwarzes Objekt, schwarze Schichten), sind die Abdrücke der vertikalen Platten und der ursprünglichen Querverbindung aus hartem Holz kenntlich.

VÝZKUM ZANIKLÉ STŘEDOVĚKÉ OSADY KONŮVKY NA SLAVKOVSKU (okr. Vyškov)

DAGMAR ŠAUROVÁ, Městské muzeum, Slavkov

Archeologický kolektiv Městského muzea ve Slavkově u Brna pokračoval r. 1967 v systematickém výzkumu zaniklé středověké osady Konůvky (katastr Heršpice u Slavkova, okres Vyškov). Práce zde probíhá od r. 1960. Zkoumaná osada se rozkládá v lučním údolí stejného jména v severních svazích Ždánského lesa, při pramenech potoka, který se u Křižanovic vlévá do řeky Litavy.

Historickými zápisy je osada doložena mezi lety 1365—1481 pod názvem Chunovice (Kunovice), později Kunovičky, s tvrzí, alodním dvorem a kostelním podacím. V terénu se projevuje mohylovitými vyvýšeninami, o nichž si lidové podání vytvořilo hypotézu, že v každé vyvýšenině je ukryt izolovaně jednoprostorový domek.

Systematický výzkum, provedený až dosud na ploše 16 a půl arů v síti 66 čtverců 5×5 m, prokázal, že domky byly tříprostorové o půdorysu ve tvaru přesného tiskacího písmene „L“. Mohylovitá vyvýšenina byla tvořena vždy kamennou destrukcí pece. Pecní základy jsou ze tří stran tvořeny pískovcovými kvádry velikosti přibližně 30×15 cm, na sebe kladenými a z vnitřní strany omítnutými hlínou, která se v nálezů jeví drtí červeně vypálené mazanice. Čtvrtá strana topeniště ponechává volný pecní otvor, stavebně pečlivě vypracovaný. Po stranách je zpevněn plochými pískovci, vertikálně vsazenými do země. Pecní dno je buď vyloženo malými plochými pískovci, nebo je z hladké červené mazanice. Značná kamenná destrukce nad pecí a po její některé straně ukazuje na vysoké vyzdění pece.

Pec je umístěna vždy při zdi jedné místnosti, ne však v rohu. Ostatní dvě místnosti jsou studené. Podlaha pecní místnosti je barevně markantní oproti ostatnímu terénu i oběma dalším místnostem. Někdy ukazuje na kamenné vydláždění.

Základy domů se jeví konfigurací plochých pískovců, které tvořily mělké kamenné podložení dřevěné srubové konstrukce, která byla v rozích chalupy svazována do pravého úhlu a speciálně v těch místech podložena větším čtvercovým pískovcem.

V řadě případů byly nad částí domových půdorysů zachyceny silné příkrovy z mazanice, téměř kompaktní. Jsou to zbytky stropů stavení, jak ukázal folklórní výzkum, konkrétně ve stavení č. 17 ve Vážanech nad Litavou, kde byly stropy kryty prkny, omazanými zespodu i svrchu hlínou, promíšenou plevami. Vzorky výmazu zde odebrané měly stejné profily jako mazanice z příkrovu v Konůvkách.

Nálezy z výzkumu v Konůvkách jsou především užitkového charakteru. Krojidlo pluhu, kosa, srpy (celkem 30), nože, sekáče, hřebíky, součásti koňských strojů, klíče.

Nálezem téměř unikátním jsou tři krásně zachované nápichové hroty vidlí, obloukovitě prohnuté, s nedovřeným prstencem pro násadu a na patě protažené do úzkého pásku s malým otvorem pro upevnění na násadu. Tyto, předtím ze žádného jiného výzkumu neurčené vidle bylo možno determinovat až podle obdobného nástroje z tradičního zemědělství, od něhož se jen nepatrně liší způsobem upevnění na dřevěnou trojzubou násadu.

Nalezená keramika zastupuje typy od tvarů bezprostředně navazujících na bezúché hrnce mladohradištní, přes tlustostěnné zásobnice až k miskám a džbánkům rozvinutého hrnčířství 15. století a nádobám polévaným. Některá dna vykazují stopy po odsýpce, jiná jasně odříznutí od hrnčířského kruhu. Podle předběžného odhadu je obou druhů stejný počet. Jen málo je fragmentů dna se značkou. Hojná je výzdoba ostře rytou hrubou vlnicí, nejen na těle nádoby, ale i na okrajích, formovaných na okruží nebo na rovně seříznutých okrajích misek. Nalezeny byly též střepy keramiky červeně malované a řada střepů z materiálu loštického, a to nejen poháry, ale i tvary zásobnicové.

Mincovním nálezem je parvus z doby vlády Karla IV., tedy z let 1346—1378.

Ke konci r. 1967 bylo započato s výzkumem přilehlé tvrze, jejímž prvním držitelem před r. 1365 byl Jakub z Kunovic.

AUSGRABUNG DER VERGANGENEN MITTELALTERLICHEN SIEDLUNG KONŮVKA IN DER SLAVKOVER GEGEND

(Bez. Vyškov)

Das Archäologenkollektiv des Stadtmuseums Slavkov bei Brünn, Bezirk Vyškov, setzte auch im Jahre 1967 die Plangrabung in der mittelalterlichen Siedlung Konůvka fort, die nach schriftlichen Quellen in den Zeitraum von 1365—1481 zu setzen ist. Es wurden Hausgrundrisse in Form des Buchstaben L mit drei Räumen freigelegt. Stets in einem Raum findet sich nahe der Wand ein Ofen, während die anderen beiden Räume durchweg unbeheizbar waren. Die Fundamente der Häuser haben einen flachen Steinunterbau aus heimischen Bruchstandstein. Auf den Grundmauern erhob sich das Haus in Blockbau mit Lehm verputzt. Zahlreiche Gebrauchsgegenstände aus Eisen traten zutage und reichlich Keramik, die in die Zeit von der Mitte des 13. Jhs. bis in die zweite Hälfte des 15. Jhs. datiert werden konnte.

ZANIKLÁ STŘEDOVĚKÁ VESNICE HRUŠKOVICE U OSVĚTIMAN

(okr. Uherské Hradiště)

ROBERT SNÁŠIL, Slovákcké muzeum, Uherské Hradiště

(Tab. 105—108)

Při rigolaci v katastru Osvětiman byly výkopy porušeny sídlištní objekty zaniklé středověké vesnice Hruškovice. Na tuto okolnost upozornil pracovníky Slovákckého muzca v Uherském Hradišti zaměstnanec MNV v Osvětimanech A. Širůčka.

Na podkladě zprávy byl ve dnech 18. a 20. 10. 1967 proveden zjišťovací průzkum v profilech rigolačních výkopů, byly přesně zaměřeny jednotlivé zjištěné porušené objekty i celkový rozsah osídlení, pokud byl sondáží odkryt.

Obec stávala asi 1300 m jihozápadně od jihozápadního okraje Osvětiman, v polní trati „Hruškovice“, lidově „Hájky“ (parc. č.1906/12), při silnici Osvětimany—Ježov, v klínu soutoku hruškovického potoka, tekoucího od severu a potoka hostějovského, tekoucího od východu. Podle speciální mapy ve čtverci 63-36 v části B.

Osídlení se táhlo od úpatí mírného svahu, přivráceného k jihozápadu směrem do svahu (asi do jeho poloviny) a téměř po celé jeho délce. Plocha, na které byly zjištěny objekty, zabírá zhruba 1,7 ha. Objekty leží mezi vrstevnicemi 251—258, výškový rozdíl je 7 m. V celkové dispozici vytváří doposud zjištěný rozsah osídlení protáhlý ovál, jehož delší osa, dlouhá 170—180 m, je shodně orientována s průběhem vrstevnicového plánu, od severozápadu k jihovýchodu. Kratší osa, šířka zástavby, se pohybuje mezi 90—100 m.

Horní vrstvu tvoří 30 cm silná ornice, která kryje žlutou spraš. Ta je v SZ části částečně promíchaná s hnědozemí. Zde, již mimo zaniklou obec, se objevuje v hloubce 90 cm pod spraši kamenité podloží. V JZ části je pod ornici pouze čistá žlutá spraš. Rigolační sondy byly hloubeny do

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1967

Vydává: Archeologický ústav ČSAV, pobočka v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: Prof. dr. Josef Poulik, DrSc.
Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Řihovský
Překlady: Helena Plátková
Kresby: B. Ludíková, tab. 1—3 dr. B. Klima, tab. 8, 11—13 S. Ševčík
Na titulní obálce: Bronzový závěsek ze slovanského hradiska v Mikulčicích
Tiskem: Grafia, n. p., Brno, provozovna 04, Gottwaldova 21
Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné
59/104/68.